

Колебливиот
Фундаменталист

Наслов на оригиналот
The Reluctant Fundamentalist
Mohsin Hamid

Copyright © Mohsin Hamid, 2007

Translation Copyright © 2010, за македонското
издание, ИКОНА

Превод од англиски: Ана Чаловска

Лектура: Никола Мадешовски

Графичка подготовка: ИК Икона

CIP – Каталогизација во публикација
Национална и универзитетска библиотека “Св. Климент
Охридски“, Скопје

ISBN 978-608-221-020-9

**МОХСИН
ХАМИД**

**Колебливият
фундаменталист**

1.

Извинете господине, но можам ли да помогнам? Ах, гледам ве исплашив. Нека не ве плаши мојава брада: јас сум вљубеник во Америка. Ми се чини дека нешто баравте; и не само тоа, всушност изгледа дека сте на некоја *мисија* и бидејќи јас сум роден во градов, но го зборувам и вашиот јазик, си мислев да ви се најдам.

Како знаев дека сте Американец? Не, не по бојата на кожата; тука има луѓе со различен тен и вашиот е чест меѓу нашите северозападни соседи. Не ве издаде ниту вашата облека; европски турист можел многу лесно да го изнајми во „Des Moines“ вашиот костум со единечен шлиц и кошулата со копчиња. Добро еве, вашата коса, кратко потшишана и вашите широки гради – би рекол како на оние што редовно креваат тегови и како од шега ги поминуваат двете серии од по дваесет и пет – им прилегаат на одреден *тип* на

Американци; ама сепак спортистите и војниците од сите националности имаат сличности. Вашето *однесување* беше тоа што ми помогна да ве идентификувам и со ова не мислам да ве навредам, бидејќи гледам се намуртивте, туку го кажав чисто како забелешка.

Дојдете, кажете ми, што баравте? Сигурно во ова време од денот само една работа можела да ве донесе во областа Олд Анаркали – наречено, можеби знаете, по куртизана која била затворена поради нејзината љубов кон принц – а тоа е потрагата по совршена шолја чај. Погодив? Тогаш дозволете ми господине да ви го предложам моето омилено место меѓу понудените. Да, тоа е. Металните столови не се со којзнае колку подобар тапацир, дрвените маси се подеднакво груби, и како и другите места, е отворено. Ама квалитетот на чајот тука, со гаранција, е неспоредлив со другите.

Тоа место го сакате, во аголот? Добро, иако не ќе можете да уживате толку во повременото ветре, кое кога дува ги прави топливе попладниња уште попријатни. А нема да ја соблечете јакната? Баш сте официјален! Е тоа е нетипично за Американец, барем од мое искуство. А не е мало: имам поминато четири и пол години во вашата земја. Каде? Работев во Њујорк, а пред тоа одев на факултетот во Њу Џерси. Да, во право сте: Принстон *беше*! Алал да ви е, добро погодивте.

Што мислев за Принстон? Епа за да ви одговорам ќе ви раскажам една случка. Кога првпат дојдов, погледнав околу мене во Готските град-

би –понови, подоцна дознав, отколку повеќето цамии во градот, но преку третман со киселини и генијална каменорезба се направени да изгледаат постари – и си помислив, *ова е остварување на сонот*. Принстон ми даде чувство како да живеам во филм во кој јас бев главната ѕвезда и сè беше можно. *Имав пристап до прекрасниот кампус, си помислив, до професори, генијалци во својата област и колеги студенти, филозофи – цареви во создавањето*.

Јас бев, морам да признам, многу великодушен во моите првични претпоставки за стандардот на студентите. Скоро сите беа бистри, а некои беа генијалци, меѓутоа јас бев едниот од двајцата Пакистанци во класот – двајца од преку стомилионска популација, внимавајте – Американците се соочуваа со помалку обесхрабрувачки пречки при селекцијата. Илјадници ваши земјаци беа запишани, петстотини пати повеќе, иако имавте двапати помала популација од мојата. Како резултат, оние кои не беа Американци меѓу нас се стремеа кон повисок просек од нив, и што се однесува до мене јас ја завршив последната година без ни една деветка.

Кога ќе си го вратам филмот сега, гледам колку тој систем бил моќен, практичен и ефикасен, како и секаде во Америка. Ние интернационалните студенти доаѓавме од секаде, селектирани не само преку подобрени стандардизирани тестови туку и преку внимателно прилагодени

проценки – интервјуа, есеи, препораки – сè додека не беа откриени најдобрите и најпааметните од нас. Јас бев меѓу оние со најдобри резултати на испитите во Пакистан, а во исто време бев и фудбалер доволно добар за во универзитетскиот репрезентативен тим, во кој и играв сè до втора година кога си го повредив коленото. На студентите како мене им даваа визи и школарини, комплетна финансиска помош, и внимавајте, бевме повикани во редовите на меритократијата. За возврат, од нас се очекуваше да дадеме придонес во општеството во кое се вклучувавме. И во повеќето случаи, тоа го правевме со елан. Јас сигурно, барем на почетокот.

Секоја есен, Принстон ги отвораше вратите за колективните подмладоци кои доаѓаа во кампусот и – како што се вели во Америка – им покажуваа малку свежо месо. А она што Принстон го нудеше беше квалитетно, се разбира, - младо, елоквентно и паметно колку што може да биде – но и покрај сиот тој крем, знаев во мојата последна година дека сум посебен. Јас бев добро парче, ако повеќе сакате – исончан, привлечен, исправен како пушка – и бев самоуверен дека ќе ја добијам секоја работа што ја сакав.

Освен една: Андервуд Самсон & Компани. Немате слушнато за нив? Тие беа фирма за проценување. Им кажуваа на своите клиенти колку се важни бизнисите и тоа го правеа, се велеше, со неверојатна прецизност. Мало местенце – да не речам бутик, со минимален број

вработени – добро плаќаа, им нудеа на штотуку дипломираните основна плата од преку осум илјади долари. Ама што е поважно, ги учеа на јаки вештини и возвишено брендирано име, всушност толку возвишено што после две до три години работа како аналитичар имате речиси гарантиран прием на Универзитетот за економија на Харвард. Поради ова преку сто членови на Принстон од генерацијата 2001 ги праќаа своите оценки и резимеа до Андервуд Самсон. Осуммина беа одбрани – не за работа, да бидам јасен, туку за интервју – и меѓу нив бев и јас.

Ми изгледате загрижено. Немојте; ова крупно момче е само нашиот келнер и нема потреба да буричките под јакната, претпоставувам по вашиот паричник, бидејќи ќе му платиме после, кога ќе го испиеме чајот. Сакате обичен чај, со млеко и шеќер, или зелен, или па нивниот специјалитет кој е повеќе ароматизиран, кашмирски чај? Одличен избор. И за мене исто и може и порција целебис. Ете така. Си отиде. Морам да признам дека е малку непријатен тип. Но беспрекорно љубезен: ќе ве изненадеше неговата слаткоречивост само да разбирате Урду.

Каде застанавме? А да, Андервуд Самсон. На денот на моето интервју бев невообичаено нервозен. Имаше еден човек што нè интервјуираше и тој нè прими во просторија во Насау Ин, обична соба, да бидам искрен, далеку од апартамент; ама знаеја дека и без тоа веќе бевме импресионирани. Кога дојдов на ред, влегов и видов човек

физички сличен на тебе; и тој имаше поглед на искусен офицер на армија. „Чангиз?“ праша, и јас климнав, бидејќи тоа е моето име. „Влезете и седнете“.

Ми кажа дека се вика Џим и имав точно педесет минути да го убедам да ме вработи. „Убедете ме“ рече. „Што ве издвојува од другите? Почнав да зборувам за моето студентско досие, со акцент на тоа дека бев на пат да дипломирам со највисоки оценки, дека, како што споменав, немав ниту една деветка. „Сигурен сум дека сте паметен“, рече, „меѓутоа сите со кои разговарав денес немаа ниту една деветка“. Ова ме вознемири. Му кажав дека сум упорен, дека по повредата на коленото се опоравив со физиотерапија за половина од времето што ми го предвидоа докторите, и покрај тоа што не можев да играм во универзитетскиот репрезентативен тим, можев да истрчам 1610 метри за помалку од шест секунди. „Ми се допаѓа“, рече, и ми се чини дека со тоа за првпат му оставив некаков впечаток, кога додаде, „но што уште?“

Молчев. Јас сум по природа зборлест, како што можете да забележите, но во тој момент не знаев што да кажам. Го гледав како ме гледа, и се трудев да откријам што бара. Ми сирна во резимето, што стоеше на маса меѓу нас, и пак се исправи. Очите му беа студени, бледо сини, и критизерски, не во буквална смисла на зборот, туку во смисла како на професионален проценител, како златар кога испитува од љубопитство дијамант без намера да го купи, ниту да го про-

даде. Конечно по некое време – не повеќе од минута, ама така ми се причини – рече: „Кажете ми. Од каде сте?“

Му кажав дека сум од Лахор, втор град по големина во Пакистан, античка престолнина на Пенџаб, со број на жители скоро колку Њујорк, слоевит како седиментна рамница со наталожена историја на освојувачи од Аријци до Монголи и Британци. Едвај климна. Потоа рече: „А дали примате финансиска помош?“

Не одговорив веднаш. Знаев дека водителот на интервјутото не смее да навлегува во одредени теми – религија, на пример, и сексуална ориентација – и претпоставував дека и финансиската помош е една од нив. Но не се двоумев поради тоа; се двоумев бидејќи прашањата ми создаваа непријатност. Потоа реков „Да“. „Нели е тешко?“, праша „за интернационалните студенти да ја добијат помошта ако аплицираат?“ Пак реков „Да“. „Значи“, рече, „парите мора навистина да ви биле потребни“. И по третпат реков „Да“.

Цим се навали на фотелјата и ги прекрсти нозете, исто како вие сега. Потоа рече: „Елегантен сте, убаво облечен. Имате софистициран акцент. Повеќето би претпоставиле дека доаѓате од богата фамилија. „Не беше прашање, па затоа не одговорив. „Дали вашите пријатели тука знаат“, продолжи, „дека вашите не можеле да си дозволат да ве школуваат на Принстон без стипендија?“

Како што реков, ова ми беше најважно

интервју и знаев дека морам да останам смирен, ама почнував да се нервирам и доста ми беше од сите тие прашања. Затоа реков: „Извинете, Џим, но има ли сево ова поента?“ Испадна со многу поагресивен призвук отколку што очекував, гласот ми се повиши и наостри. „Значи не знаат“, рече Џим. Се насмеа и продолжи. „Имате карактер. Ми се допаѓа тоа. И јас одев на Принстон. Генерација ’81. Со највисоки оценки“. Ми намигна. „Јас бев првиот во мојата фамилија кој отиде на факултет. Работев ноќна смена во Трентон за да се издржувам, далеку од кампусот за луѓето да не дознаат. Така што знам од каде доаѓате, Чангиз. Гладен сте, а тоа значи поен плус кај мене“.

Морам да признам дека ме извади од коло-сек. Не знаев како да изреагирам. Но знам дека Џим ме импресионира; покрај сè, тој ме прочита во неколку минути појасно од многу луѓе кои ме знаат со години. Можев да разберам зошто беше успешен при проценките и зошто – во продолжение – неговата фирма станала многу почитувана во овој домен. Исто така ми беше мило што тој во мене виде нешто што го вреднуваше, и мојата самодоверба, дотогаш разбишана од нашата средба, почна да ми се враќа.

Од оваа гледна точка вреди, ако ми дозволите, моето препуштање на мала дигресија. Јас не сум сиромашен; далеку од тоа: мојот пра-прадедо, на пример, беше адвокат со цел да потпомога училиште за муслиманите од Пенџаб. Како и тој, и дедо ми и татко ми одеа на универзитет